

DOBROSLAVA A VÁCLAV

MENCLOVI

v archivních fondech

České a Slovenské republiky

**Anotace příspěvků
přednesených na 7. zasedání
k problematice písemných
pramenů pro dějiny umění
pořádaného v Akademickém
konferenčním centru
v Husově ulici 5 v Praze 1
Ústavem dějin umění
AV ČR, v. v. i. a Archivem
Národního muzea
27. listopadu 2018**

ÚSTAV DĚJIN UMĚNÍ
AKADEMIE VĚD
ČESKÉ REPUBLIKY, v. v. i.

Ústav dějin umění AV ČR, v. v. i.

a

Archiv Národního muzea

si Vás dovolují pozvat na 7. zasedání k problematice písemných pramenů pro dějiny umění

Dobroslava a Václav MENCLOVI
v archivních fondech České a Slovenské republiky

které se uskuteční dne

27. listopadu 2018 od 9.30 hodin

v Akademickém konferenčním centru AV ČR, Husova 4, Praha 1

Zasedání je věnováno připomínce 40. výročí tragického úmrtí manželů Menclových.

Pohled do pléna během zasedání
(foto Zdeněk Matyáško)

Václav Mencl, Patrik Guldán a Helena Soukupová
během diskuse v předsáli (foto Zdeněk Matyáško)

Václav Mencl, Kristina Uhlíková, Kateřina Pařízková a Barbara Gajewská
v předsáli (foto Zdeněk Matyáško)

Tereza Johanidesová, Tomáš Murár, Jana Pařízková Čevonová
a Lubomír Konečný během diskuze v sále (foto Zdeněk Matyáško)

Václav Mencl (1905–1978, doc. Dr. techn. Ing. arch.)
a **Dobroslava Menclová-Vavroušková** (1904–1978, Ing. arch.)
představují dvě výjimečné osobnosti v rámci československých dějin architektury a památkové péče. I když jsou jejich hlavní práce známy (D. Menclová – České hrady I a II, 1974, množství studií k hradům na území Československa 1930–1978; V. Mencl, Česká architektura doby lucemburské, Praha 1948; *Praha*, Praha 1969; *Lidová architektura v Československu*, Praha 1980; společně *Bratislava. Stavební obraz města a hradu*, Praha 1936 a Bratislava 1961, řada článků), není stále ještě doceněno jejich místo v historiografii oboru dějin umění, včetně ochrany památek. I proto Ústav dějin umění AV ČR a Archiv Národního muzea inicioval tento obrat k archivním pramenům, které dokládají odborné a historické souvislosti jejich celoživotního díla.

Menclovi při práci v terénu, Slovensko 1931–1937
(Archiv Národního muzea, fond D. a V. Menclovi,
inv. č. 3170, Album I., s. 54v)

Pohled uměleckého historika na odkaz manželů Menclových po setkání s archivními prameny **Klára Benešová** (Ústav dějin umění AV ČR, Praha)

Úvodní referát byl koncipován jako zamyšlení uměleckého historika (nearchiváře) nad informacemi, které archivní prameny k dílu Dobroslavy a Václava Menclových přinášejí. Upozornil na specifika pramenů nejrůznějšího charakteru, uchovávaných ve fondech státních institucí v České a Slovenské republice včetně archivů soukromých. Pro uměleckého historika je nutné dostupné archivní prameny při jejich interpretaci nejen kontrolovat mezi sebou (např. úřední spisy se zachovanou neúřední korespondencí či publikovanými vzpomínkami, s fotografiemi atd.), ale zasazovat je i do oborového dobového kontextu. To znamená z hlediska historiografie oboru konfrontovat archivní dokumenty s publikovanými texty D. a V. Menclových, v nichž jsou zachyceny posuny názorů a použité metody. Dotknul se i otázky, jak nakládat s odbornými texty dosud nepublikovanými, zda je aktualizovat doplněním literatury a obrazových ilustrací nebo je vydávat jako čistě archivní dokument, opatřený pouze současným komentářem.

I když nelze celoživotní spolupráci manželů Menclových vždy od sebe striktně oddělit, je jasné, že zaměstnání Václava Mencla jako úředníka Ministerstva školství a národní osvěty, později Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody a zejména jako pedagoga formovalo jeho činnost odlišným způsobem, než tomu bylo u Dobroslavy Menclové. Ta, ač s celoživotním statutem ženy v domácnosti, pracovala po návratu do Prahy v roce 1939 naprosto ukázněně a systematicky v každodenním téměř úředním režimu na svém celoživotním cíli, kterým bylo

Osobní fond Dobroslava a Václav Menclovi

v Archivu Národního muzea

Kateřina Pařízková (Archiv Národního muzea, Praha)

zpracování korpusu hradů v Čechách i na Moravě. Do metod a výsledků jejich práce, společné i samostatné, se promítaly nutně i rozdílné povahové rysy obou osobností, které se nicméně skvěle doplňovaly a zanechaly za sebou neuvěřitelné bohaté dílo, s nímž se nutně vyrovnává již třetí generace badatelů. Bez ohledu na to, zda některé jejich názory nové objevy a nové metody potvrzují či vyvracejí.

Písemnou i obrazovou pozůstalost manželů Menclových získal Archiv Národního muzea v roce 1979 od ONV v Praze 4 s ohledem na skutečnost, že manželé nezanechali žádného dědice. Po převzetí celé dokumentace (136 krabic a role s plány) byl vyhotoven její orientační soupis, využívaný a citovaný až do roku 2018. V osmdesátých letech minulého století byly J. Sobotkou z pozůstalosti vyčleněny všechny plány a skici a nešetrně složené do kartonů utvořily zvláštní řadu nazvanou *Menclovi - plány*. Vzniklo tak 55 samostatných kartonů s vlastním inventářem. V roce 1989 zaevidoval R. Tykal všechny negativy s tematikou lidové architektury. Zbytek fondu zůstal nezpracován.

Teprve v roce 2016 bylo přistoupeno k řádnému uspořádání celého fondu dle archivních pravidel. Vyjmuté skici a plány byly vráceny zpět k jednotlivým lokalitám. Při pořádání a zápisu inventáře do aplikace Bach byla zohledněna i původní čísla všech kartonů, aby mohly být nalezeny i dříve studované a publikované archiválie. V roce 2018 byla k fondu delimitována část archiválií ze SOKA Most. Jednalo se celkem o čtyři kartony archiválií Václava Mencla, původem z pozůstalosti dr. Heide Mannlové-Rakové. Všechny tyto písemnosti a negativy byly zařazeny dle svého obsahu do odpovídajících kapitol. Jako vzácný dar byl k pozůstalosti přidán Menclův starý fotoaparát i s příslušenstvím.

Nyní má písemná část fondu Dobroslava a Václav Menclovi celkem 143 kartonů. Obrazová část na své uspořádání a zpracování ještě čeká. V současné době se digitalizují diapozitivy, následovat je budou i negativy. Také jejich soupis a popis bude postupně doplňován do inventáře, který už nyní naleznete na <http://vademecum.nm.cz/nm/>.

Fotoaparát Václava Mencla
(Archiv Národního muzea,
fond D. a V. Menclovi, inv. č. 3298)

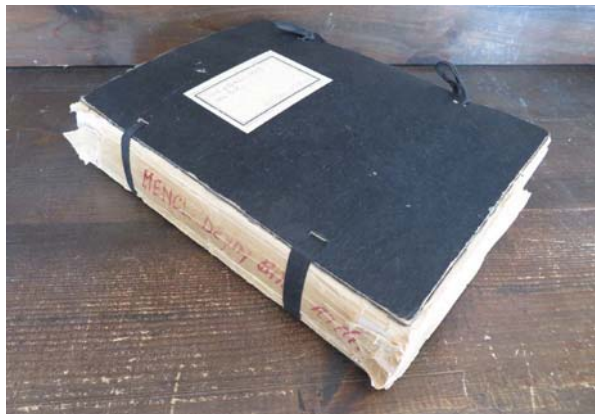

Menclový Dějiny evropské architektury (zpráva o přípravě rukopisu k vydání)

Helena Soukupová (Praha)

Patrik Guldan (Pamiatkový úrad SR, Bratislava)

Posledním, dosud nevydaným dílem Václava Měnclova jsou Dějiny evropské architektury. Jde o monumentální syntézu dějin architektury zahrnující období od neolitu až po 20. století. Cílem autora přitom nebylo podat výčet architektonických děl, ale postihnout smysl architektonického vývoje. Rukopis byl dokončen v roce 1977 a poté svěřen nakladatelství Academia. K vydání díla však nedošlo. Důvodem byl lektorský posudek ing. arch. Otakara Nového, který v roce 1982 vydání knihy z ideologických důvodů nedoporučil. V roce 2000 se o vydání pokusilo nakladatelství Brána, ani tentokrát však dílo kvůli posudku Dobroslava Líbala nevyšlo. V současné době nastal konečně obrat v hodnocení Měnclova díla a vydání se ujal Národní památkový ústav v Praze ve spolupráci s Pamiatkovým úradom Slovenskej republiky v Bratislavě. Editorem za českou stranu byla určena Helena Soukupová, za slovenskou Patrik Guldan. Kniha vyjde postupně (2019–2022) ve třech dílech odpovídajících původnímu členění a bude vybavena autorovými fotografiemi.

Strojopis Menclova díla Dějiny evropské architektury
(foto H. Soukupová)

Svazky obrazové dokumentace (foto H. Soukupová)

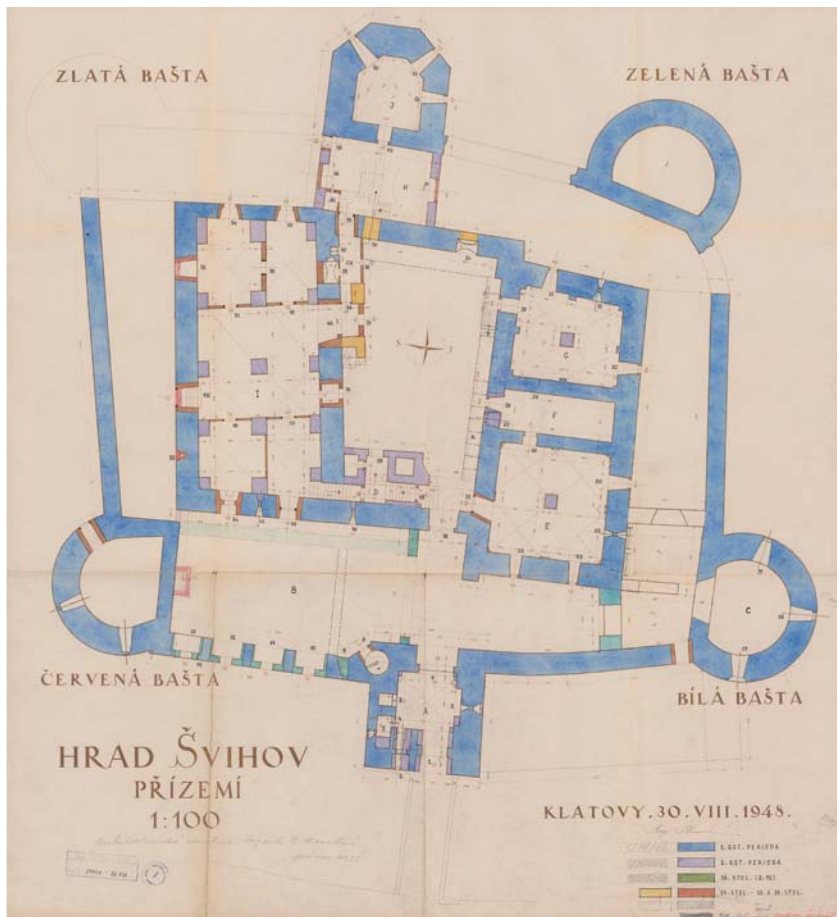

Athény, Parthenon, 447–438 př. Kr.
(foto V. Mencla z roku 1973)

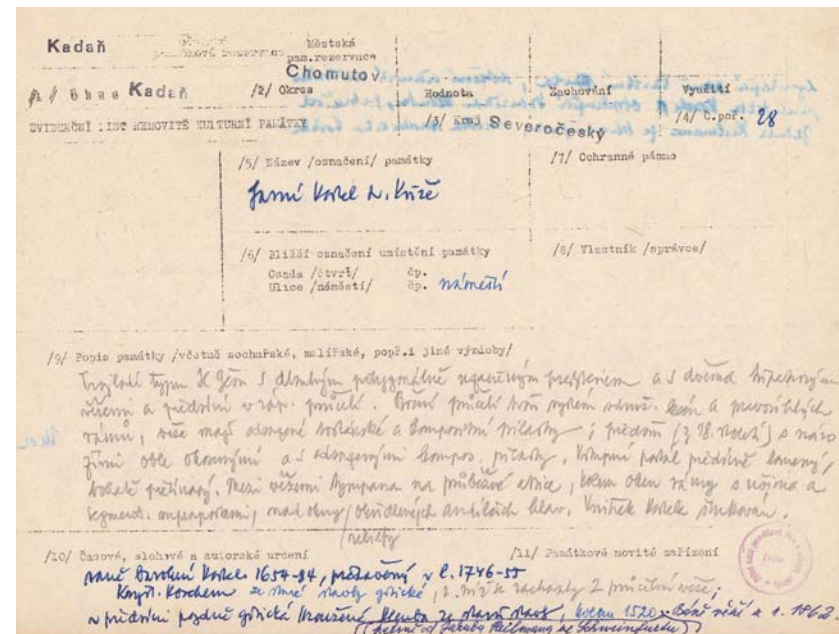
Dobroslava a Václav Menclovi ve sbírkách generálního ředitelství Národního památkového ústavu

Jana Pařízková Čevonová (Generální ředitelství NPÚ, Praha)

Většinu prací Dobroslavy a Václava Menclových ve sbírkách generálního ředitelství NPÚ tvoří texty a analytické plány průzkumů („architektonické rozbory“ či „umělecko-historické analýzy“), uložené v detašovaném pracovišti v Praze 6, Horoměřické ul., v souboru tzv. studijní dokumentace památek Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody. U Dobroslavy Menclové jde o soubor šesti průzkumů zejména z let 1949–1956. Práce Václava Mencla pocházejí převážně z doby jeho působení v SÚPPOP, a tak přibližují i část jeho památkářské praxe. V letech 1959–1961 zpracoval – v návaznosti na svou dřívější činnost na ministerstvu školství a v souvislosti s aktuálním vznikem státních seznamů kulturních památek – analytické plány několika městských památkových rezervací a dále evidenční listy některých památek. Mimo jiné lze předpokládat jeho podíl na metodice k vedení státních seznamů vydané SÚPPOP roku 1961. Zvláště v letech 1964–1968 se významně podílel na průzkumech a dokumentaci v ohrožené severočeské uhelné oblasti, zahrnující i Most. Zároveň vedl výzkumný úkol zaměřený na průzkum středověkých omítek, z něhož vzešla známá kniha o jejich výtvarném vývoji. V neposlední řadě do roku 1971 uskutečnil na tři desítky samostatných průzkumů klášterů, hradů a zámků v dalších oblastech Čech a Moravy.

Dobroslava Menclová, Švihov, hrad,
 vyhodnocení stavebního vývoje, půdorys přízemí,
 měřítko 1:100, 1951 (Generální ředitelství Národního
 památkového ústavu, inv. č. SPPPOP-20878,
 reprodukce: NPÚ 2019)

Václav Mencl, Kadaň, kostel Povýšení
 sv. Kříže, evidenční list nemovité kulturní
 památky (Generální ředitelství Národního
 památkového ústavu, inv. č. SPPPOP-20878,
 reprodukce: NPÚ 2019)

Václav Mencl, Zlatá Koruna, klášter, budova mezi konventem s kaplí Andělů strážných a budova opatství, vyhodnocení stavebního vývoje, půdorys přízemí, měřítko 1:100, 1968 (Generální ředitelství Národní památkového ústavu, inv. č. SPPPOP-12672, reprodukce: NPÚ 2019)

Václav a Dobroslava Menclovci v Archíve Pamiatkového úradu Slovenskej republiky

Martina Orosová (Pamiatkový úrad SR, Bratislava)

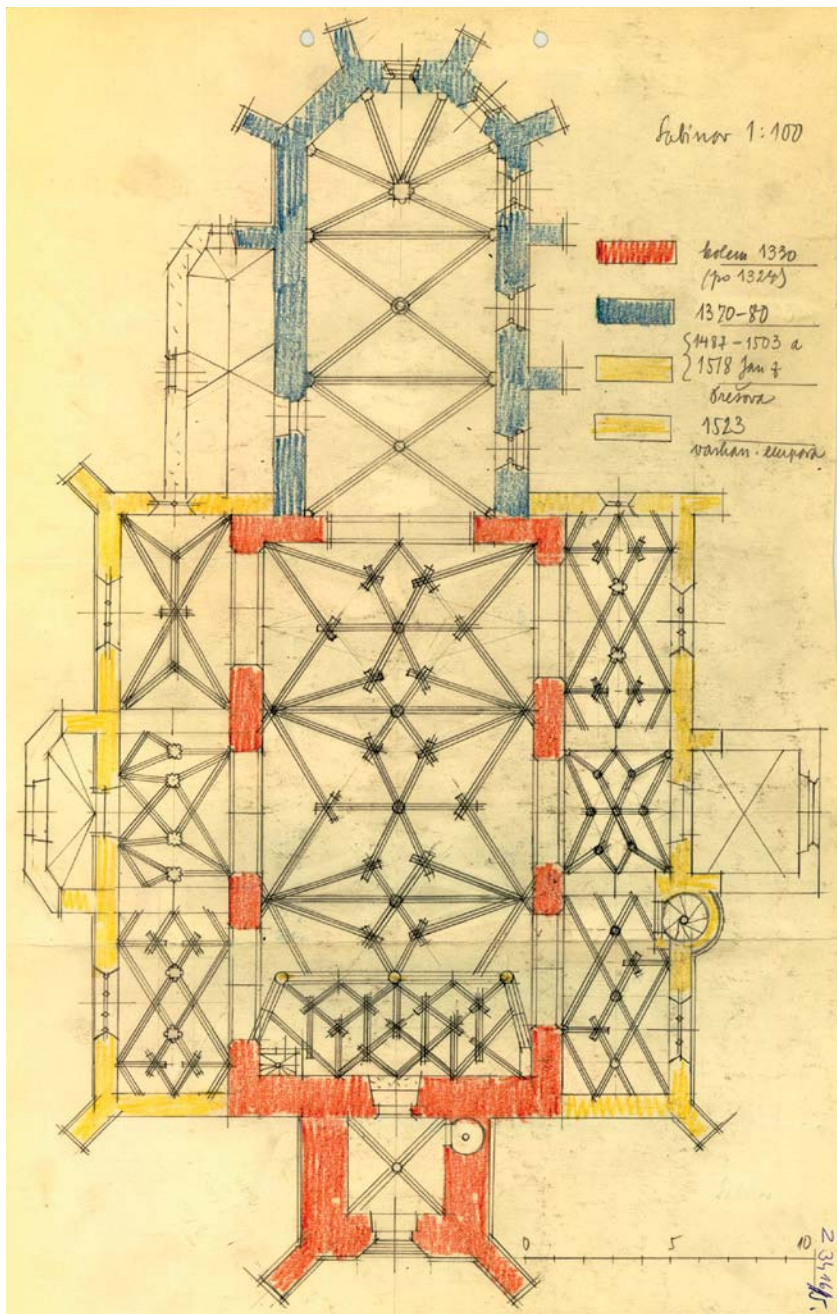
Archív Pamiatkového úradu Slovenskej republiky (Archív PÚ SR) je verejný špecializovaný archív, ktorý uchováva a sprístupňuje dokumenty o pamiatkovom fonde Slovenska. Jeho počiatky siahajú do roku 1919 a súvisia s inštitucionalizáciou pamiatkovej ochrany na území vtedajšieho Československa. Jedným z českých odborníkov, ktorí prišli na Slovensko realizovať veľkolepý kultúrny program mladej republiky, bol aj Václav Mencl. V rokoch 1929–1939 pôsobil ako pamiatkar – technik v Štátnom referáte na ochranu pamiatok na Slovensku. Do jeho kompetencie patrili všetky záležitosti ochrany a obnovy sakrálnej, hradnej a meštianskej architektúry. Z jeho úradnej agendy sa zachovalo tisíce spisov, ktoré sú súčasťou fondu Pamiatkové orgány na Slovensku 1919–1951, a ktoré dokumentujú jeho metodický prístup k obnove a prezentácii historických objektov. Jeho manželka Dobroslava Menclová pracovala ako privátna architektka a bádatelka. Najprv sa venovala projektovým prácam pri obnovách pamiatok, no čoskoro sa sústredila najmä na výskum fortifikačnej architektúry.

Ďalšie stretnutie manželov Menclovcov so Slovenskom sa realizovalo v 50. rokoch 20. storočia. Zapojili sa do základného výskumu pamiatkového fondu Slovenska, ktorý realizoval Slovenský pamiatkový ústav, ako aj do terénneho výskumu zameraného na ľudovú architektúru. Dokumentácie z týchto výskumov s autorstvom Dobroslavy a Václava Menclovcov sa nachádzajú v Zbierke základných výskumov, Zbierke výskumných správ, Zbierke negatívov a vo fondoch Slovenského

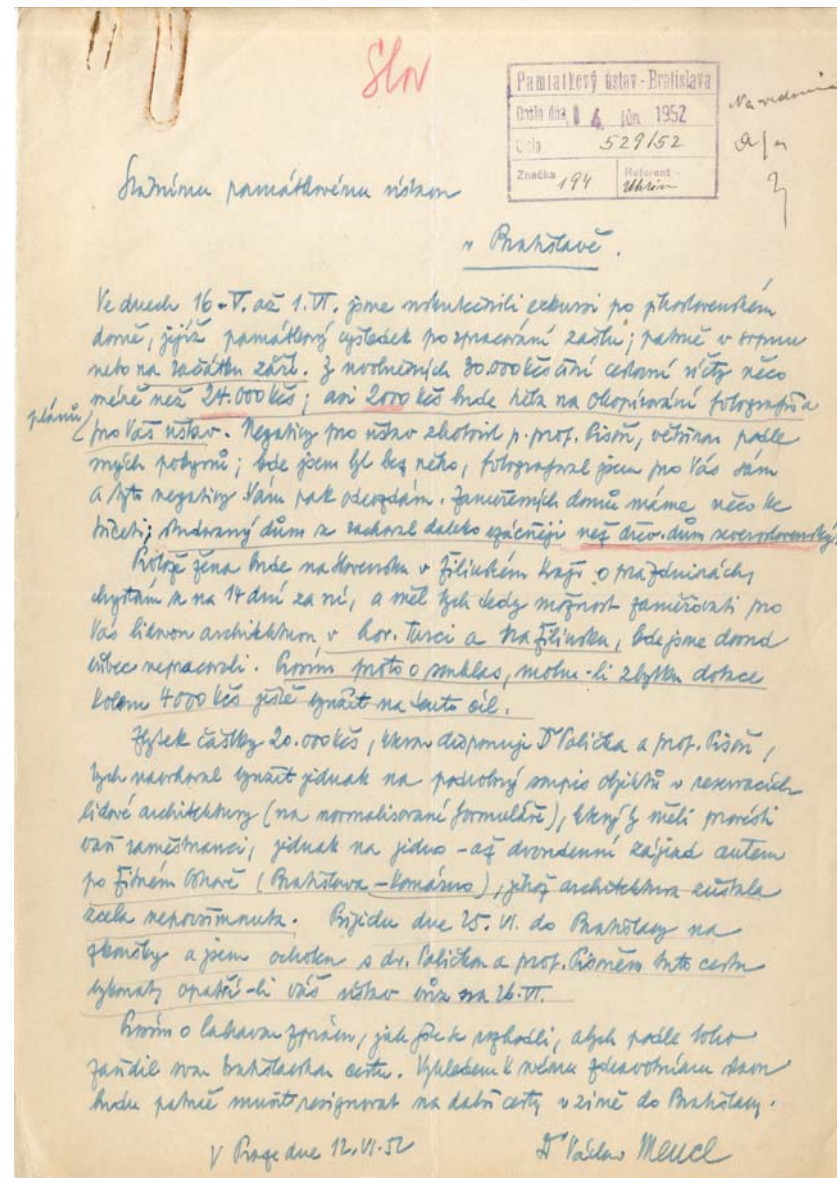
pamiatkového ústavu 1951–1958 a Krajského ústavu štátnej pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave.

V roku 1975 odkúpil Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave časť dokumentačného materiálu Václava Mencla týkajúceho sa slovenských lokalít. Tento materiál však nebol spracovaný ako samostatný fond, ale bol podľa druhu záznamov rozdelený do vtedajších dokumentačných fondov ústavu. Dnes nachádzame Menlove autorstvo v Archíve PÚ SR v Zbierke základných výskumov (náčrty, pôdorysy, poznámky o sakrálnych pamiatkach, 369 inventárnych jednotiek), v Zbierke výskumných správ (sagrálna architektúra členená chronologicky a ľudová architektúra podľa regiónov, fotografie, náčrty, popisy, 7 inventárnych jednotiek), v Zbierke projektov a plánov (situačné schémy historických jadier miest, mestské opevnenia, 9 inventárnych jednotiek), v Zbierke schematických zameraní (122 inventárnych jednotiek, meštianska, sakrálna a ľudová architektúra). Obrazové záznamy boli začlenené do Zbierky negatívov (393 kusov sklenených a celuloidových negatívov) a Zbierky veľkých diapozitívov (302 kusov).

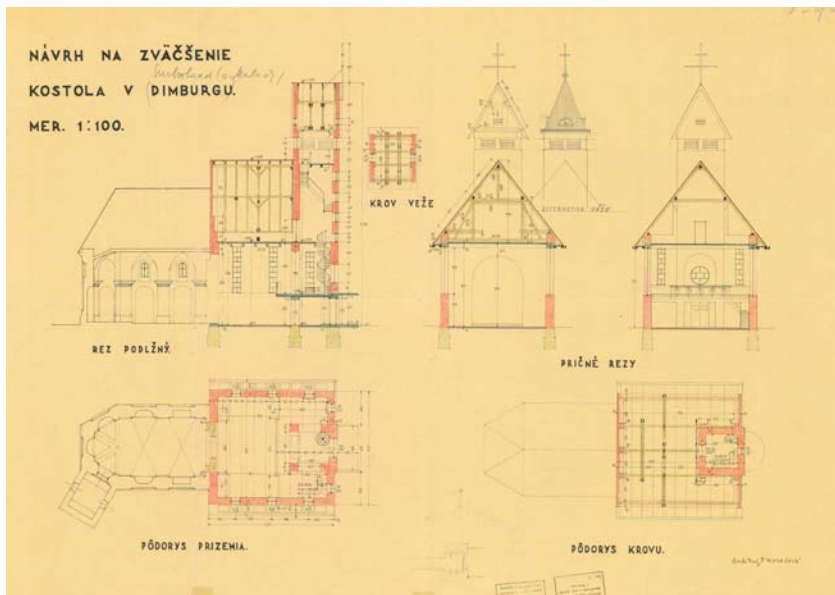
Václav a Dobroslava Menclovci patria k zakladateľskej generácii pamiatkarov a výskumníkov, ktorí sa erudovane a so zaniatením venovali slovenskému pamiatkovému fondu. Dokumenty, ktoré manželia Menclovci po sebe zanechali, a ktoré sa dnes nachádzajú v Archíve PÚ SR, sú spracované a prístupné bádateľskej verejnosti, väčšina z nich je aj zdigitalizovaná a prístupná online na stránke www.pamiatky.sk. Sú hojne využívané v každodennej praxi pamiatkarov, ako aj pri pamiatkových a iných vedeckých výskumoch.

Václav Mencl, pôdorys a slohová analýza kostola v Sabinove
(Archív Pamiatkového úradu SR, Zbierka základných výskumov, inv. č. Z 3416/5)

List Václava Mencla zo 12. 6. 1952 o terénnom výskume na Slovensku
(Archív Pamiatkového úradu SR, fond Slovenský pamiatkový ústav, šk. 5)

Dobroslava Menclová: průzkumy hradů a zámků v Libereckém kraji

Marta Rejhonová (Územní odborné pracoviště NPÚ v Liberci)

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Liberci ve své dokumentační sbírce uchovává především dokumenty kulturních památek, plošně chráněných území a dokumenty k objektům památkového zájmu. Sbírkou je kontinuálně doplňována od 60. let 20. století. Seznam dokumentů je volně přístupný v databázi Carmen <https://iispp.npu.cz/carmen/>. Studium je možné pouze prezenční formou, po předchozí domluvě, v souladu s badatelským řádem.

Od Dobroslavy Menclové jsou ve sbírce libereckého pracoviště uloženy čtyři práce, které jsou zařazeny pod stavebně historickými průzkumy z let 1955, 1967, 1971, 1973. Jedná se o státní zámek Lemberk se signaturou SHP 0184/a, státní zámek Zákupy se signaturou SHP 0183. Pod signaturou SHP 0182/a je uložen státní hrad a zámek Frýdlant. Poslední práce se zabývá státním hradem Grabštejn, evidovaným pod signaturou SHP 0114. Ve třech případech obsahuje práce písemnou část, psanou strojopisem, a plánovou část. Výjimkou tvoří analýza státního zámku Lemberk, která obsahuje pouze písemnou část.

SHP 0114

NPÚ ú.o.p. v Liberci
439924000567

SBÍRKA STAVEBNĚ HISTORICKÝCH PRŮZKUMŮ				
Druh dokumentace				
Stavebně historický průzkum				
Jméno autora	Rok vyhotovení	Číslo USKP	Číslo přírůstkové	Signatura
Dobroslava Menclová	1971,1973	32126/5-4317	4000567	SHP 0114
Národní památkový ústav územní odborné pracoviště v Liberci	Okres	Obec/místo	Katastrální území	
	Liberec	Chotyně/Grabštejn	Grabštejn	
	Název			
Hrad Grabštejn				
Číslo zakázky	Staré evid. č.	Spisový znak	Skart. znak	
	175	859	A 20	

Titulní strana stavebně historického průzkumu hradu Grabštejn od D. Menclové, 1971, 1973 (NPÚ ÚOP Liberec, dokumentační sbírka, SHP 0114)

NPÚ ÚOP v Liberci
SHP 183

D. Menclová.

Z á k u p y .

Dějiny.

Jméno dnešního městečka Zákup se objevuje v listinách v letech 1352 - 85 ve formě Zakup, která prozrazuje vlastně sama jeho původ. Zákup znamenalo v staré češtině totéž, co právo zákupní /latinsky ius emphiteoticum/ a bylo zde dáno obci, nově založené v období kolonizačním na základě smlouvy mezi držitelem půdy a tzv. lokátorem, který přivedl osadníky a postaral se za určitá práva a výhody jemu poskytnuté, o provedení ~~á~~ celého díla. Osadníci takové obce se tu zakoupili, tj. získali za určitých podmínek půdu v dědičný nájem a nesměli být s ní sehnáni, leda že by se hrubým způsobem prohřešili proti předem stanoveným podmínkám.

Majitelem půdy, na níž obec vznikla, byl bezpochyby mocný rod Ronovců, kteří se spolu s Markvartíci dělili o celé severní a severovýchodní Čechy. V době, kdy se poprvé připomínají, patří Zákupy rytířské rodině Pancířů ze Smojna, jejichž první známý předek Fridman byl ve službách Jindřicha z Lipé a v r. 1311 byl pasován na rytíře králem Janem Lucemburským. Zdá se tedy, že pán z Lipé /snad právě Jindřich/ dal obec s okolím za jejich služby rytířům ze Smojna a ti že si tu založili tvrz, která jim patřila až do r. 1363. Protože obec Smojno neexistuje ani v Čechách, ani v Lužici, domnívá se J. V. Šimák, že to byl název dvorce v Zákupech, podobně jako pozdější Prorub /dnešní Nové Zákupy/ nebo Vlastiboř, jméno ~~dvorce~~, které se tu udrželo v názvu popluzí až do 16. stol.

První strana stavebně historického průzkumu zámku Zákupy (NPÚ ÚOP Liberec, dokumentační sbírka, SHP 183)

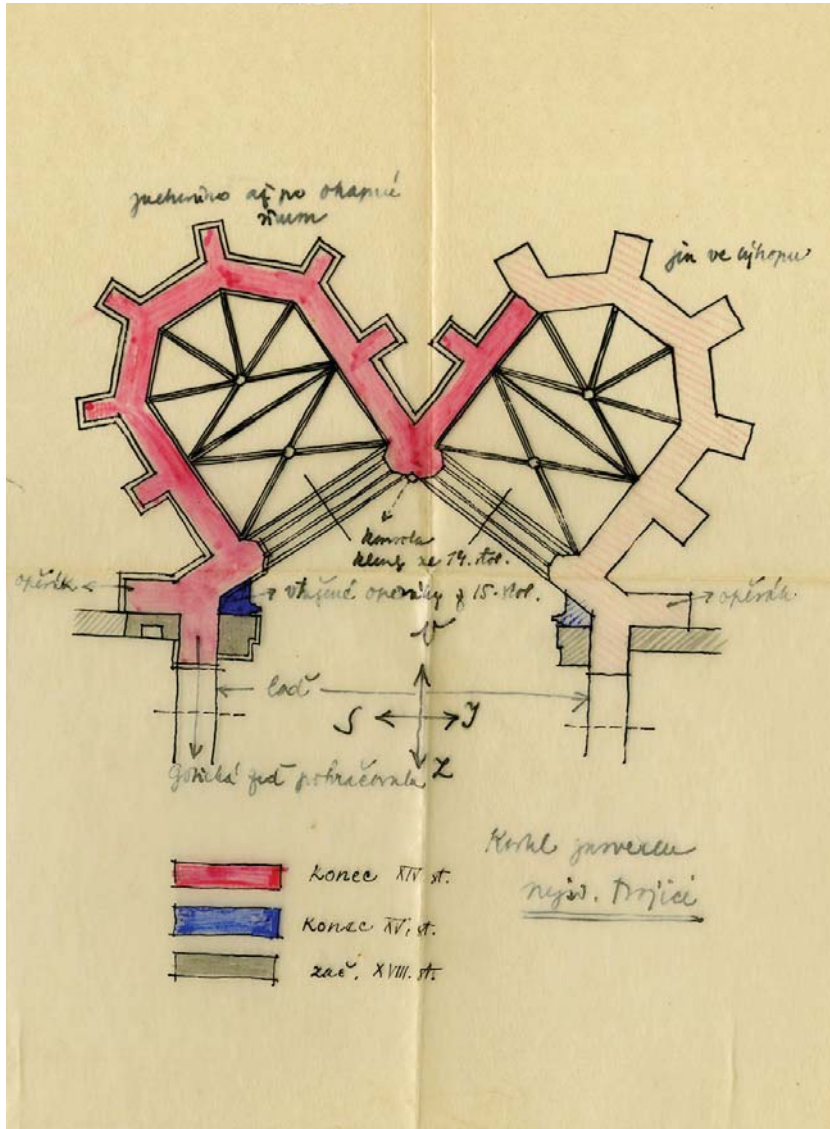
**Vážený pane sekční šéfe ...“ . 176 dopisů a pohlednic
Dobroslavy a Václava Menclových Zdeňku Wirthovi
uložených v Ústavu dějin umění AV ČR
Kristina Uhlíková (Ústav dějin umění AV ČR, Praha)**

Ústav dějin umění AV ČR počítá s vydáním rukopisu v nakladatelství Artefactum v roce 2020. Jako žádoucí se jeví úvodní stručná studie, která by jednak upozornila na nové přístupy k analýze a hodnocení památek, jež Mencl představoval, a konfrontovala by je i s obdobnými názory, které zastává v jiných svých publikacích, popř. přeneseně v publikacích svých studentek a studentů, kteří to někdy přímo uvádějí (srv. Eva Šamánková, *Architektura české renesance*, Praha 1961, s. 114: „Rozvržení látky opírá se o universitní přednášky doc. dr. ing. Václava Mencla, přednesené v letech 1945–50“). Součástí studie by mohla a měla být i úvaha, jak se Menclovo téma srovnává s jinými studii o dispoziční typologii od jiných evropských badatelů a také přínos Menclovy metody k památkovým průzkumům (SHP), které zejména zásluhou Dobroslava Líbala se pak staly samozřejmou součástí přípravy obnovy památek a jako takové jsou oceňovány i v celoevropském kontextu oboru české památkové péče.

Osobní fond historika umění Zdeňka Wirtha (1878–1961), který sám jeho zůstavitel ještě během života odkázal tehdejšímu Ústavu pro teorii a dějiny umění ČSAV (dnes Ústav dějin umění AV ČR), obsahuje nebývale rozsáhlý konvolut přijaté korespondence. Celkově se jedná o 50 archivních kartonů, v nichž jsou dopisy, pohlednice i korespondenční lístky od přibližně 5 000 odesílatelů. Tyto dokumenty jedinečným způsobem dokreslují obraz prostředí českých a později i československých vědeckých, archivních, muzejních i památkářských kruhů, v nichž se Wirth v 1. polovině 20. století výrazně angažoval. Výjimečnost tohoto souboru ještě umocňuje to, že mnohdy je zachován celý průběh korespondence mapující tak vzájemný vztah odesílatele a adresáta v průběhu mnoha let. Ojedinelé v tomto směru nejsou ani soubory čítajícími několik desítek i stovek dopisů či pohlednic. Jedním z takto unikátních konvolutů jsou i dopisy a pohlednice odeslané Wirthovi manželky Menclovými. Václav i Dobroslava Menclovi byli Wirthovými studenty na Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství ČVUT, kde přednášel dějiny výtvarného umění se zaměřením na architekturu. Díky své vysoké funkci v úřednickém aparátu mladé ČSR, do jejíž gesce mimo jiné spadaly i personální záležitosti památkových úřadů, mohl Wirth mladého pro umění minulosti nadšeného Václava Mencla doporučit jako technického úředníka do Štátného referátu pre ochranu pamiatok v Bratislavě.

Fotografická dokumentace lidového stavitelství ve fondu Dobroslavy a Václava Menclových

Roman Tykal (Česká národopisná společnost)

Kresba půdorysu východního závěru gotického klášterního kostela (poloha Starý kláštor-Piešťany) v dopise Václava Mencla Zdeňku Wirthovi ze dne 28. listopadu 1932, (ÚDU AV ČR, odd. dokumentace, fond Z. Wirth, korespondence manželů Menclových)

V Archivu Národního muzea je ve fondu Dobroslavy a Václava Menclových uloženo torzo menšího školního sešitu s Menclovými poznámkami a polními náčrty plánové dokumentace lidového stavitelství z okolí Turnova a Sobotky, na první stránce s nadpisem - *Cesta s prof. Vávrou 1926.*¹

V tomto fondu se dále nachází neúplný soubor fotografií nalepených na volných šedohnědých polokartonech formátu 23 × 19 cm, označený na knihařsky zpracované obálce názvem *Pojizeří 1926.*² Z popisu pod fotografií s číslem 63 vyplývá, že se jedná o snímky z exkurze Vysoké školy architektury a pozemního stavitelství při Českém vysokém učení technickém v Praze do Pojizeří v červnu 1926, pod vedením Ing. arch. Karla Vávry, profesora Ústavu ornamentiky a stavební dekorace, Ing. arch. Dr. S. Ondřeje, profesora Ústavu stavitelství pozemního I. II. III. a Ing. arch. J. Nepomuckého asistenta Ústavu architektury vnitřního zařízení budov.

Tyto archiválie můžeme pokládat za počátek zájmu Václava Mencla o venkovské stavitelství také vzhledem k tomu, že jeho první odborný článek věnovaný této problematice vyšel v roce 1927 v *Národopisném věstníku československém.*³ Poznámka pod

¹ Archiv Národního muzea, fond Menclův, inv. č. 3048, karton 118.

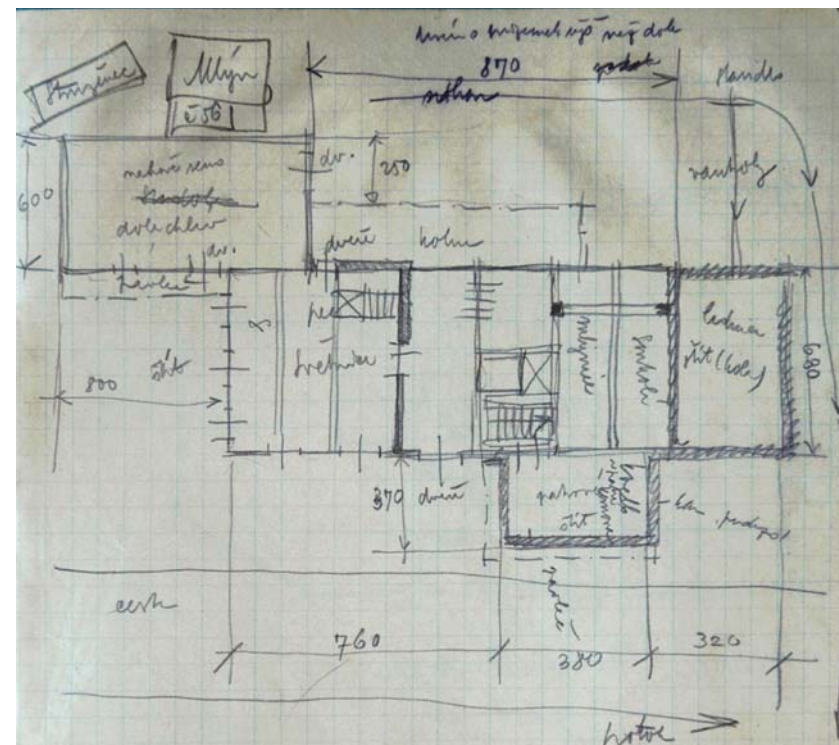
² Tamtéž, inv. č. 3049, karton 118.

³ Václav Mencl, Několik příspěvků k otázce lidové architektury, *Národopisný věstník československý* XX, Praha 1927, s. 210–231.

čarou na s. 210 v tomto článku opět dokládá spojitost těchto archiválií.⁴

Ze stejné akce pak pochází další fotografie, které Václav Mencl využíval při přípravě publikace *Lidová architektura v Československu*.⁵ V tomto přípravném materiálu se nachází také větší množství fotografií lidových staveb, které získal z různých odborných institucí i od regionálních badatelů.

Vše pak doplňují jeho vlastní fotografické snímky, a to jak pozitivy, tak i negativy a diapozitivy. Tyto nejsou datovány, ale podle dalších materiálů ve fondu je můžeme zařadit do období cca 1940 až 1965.⁶

Dokumentace vodního mlýna čp. 50 ve Stružinci, okres Semily, pořízená Václavem Menclm v červnu 1926 (Archiv Národního muzea, fond Menclovi, inv. č. 3048, kart. 118)

Vodní mlýn čp. 50 ve Stružinci, okres Semily, foto Ing. arch. Dr. S. Ondřej, červen 1926 (Archiv Národního muzea, fond Menclovi, inv. č. 3049, fotografie 23, kart. 118)

⁴ Tamtéž – Poznámka pod čarou na s. 210: „Fotografický materiál laskavě zapůjčili: Odbor lidových staveb při Národopisné společnosti československé (obr. 1, 3 a 22) a Vysoká škola architektury a pozemního stavitelství na Českém vysokém učení technickém (z prací prof. K. Vávry obr. 2, 4, 7, 11, 15, 17—19, 20 a prof. dr. S. Ondřeje obr. 21). Autory skizz nárysnych a perspektivních jsou: arch. Romanovský (obr. 5, 6 a 13), Michajlov (obr. 8 a 14) a Moravec (obr. 12). Vlastní prací autorovou jsou řezy v obr. 9 a 10.“

⁵ Václav Mencl, *Lidová architektura v Československu*, Praha 1980.

⁶ Archiv Národního muzea, fond Menclovi, stará signatura kartony 111 a 112 (negativy); 104, 107, 108, 117 (diapozitivy).

Průčelí usedlosti čp. 11 v Mrkvojedech, okres Jičín. Před usedlostí stojí Václav Mencl, foto Ing. arch. Dr. S. Ondřej, červen 1926 (Archiv Národního muzea, fond Menclůvi, inv. č. 3049, fotografie 38, kart. 118)

Polygonální stodola usedlosti čp. 3 v Ješeticích, okres Benešov. Foto Václav Mencl, nedatováno - kolem 1950 (Archiv Národního muzea, fond Menclůvi, stará signatura kart. 111, levá strana část 4, negativ 8)

Účast Václava Mencla na Zaměřovací akci ČAVU

Kateřina Sedlická – Dana Motyčková

(Etnologický ústav AV ČR, Praha)

V dokumentačních sbírkách Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i., je uložen fond Zaměřovací akce České akademie věd a umění (ČAVU), který vznikl z činnosti Národopisné komise (NK) při ČAVU ustanovené v roce 1941 „pro péči o českou lidovou architekturu a lidovou píseň“. V NK zasedal Bohuslav Hála (prof. fonetiky), Jiří Horák (ředitel Ústavu pro lidovou píseň), Karel Chotek (předseda Národopisné společnosti československé), Pavel Janák (Umělecko-průmyslová škola), předsedou byl zvolen Zdeněk Wirth (historik umění, bývalý pracovník MŠANO). Václav Mencl (historik umění), Jan Květ (přednosta národopisného oddělení Národního muzea), Karel Plicka (učitel a člen Ústavu pro lidovou píseň) a Václav Vážný (jazykovědec) se stali přísedícími z řad odborníků, kteří nebyli členy akademie. Mencl byl zároveň zvolen referentem NK, jejíž nejucelenější činností bylo organizování „zaměřování památek lidové architektury v českých zemích podle národopisných oblastí“. Akci řídila užší komise ve složení Wirth, Chotek a Mencl, odborným vedením byl pověřen architekt B. Sláma. NK ukončila svou činnost v roce 1946 a po vzniku nové ČSAV v roce 1952 již nebyla obnovena.

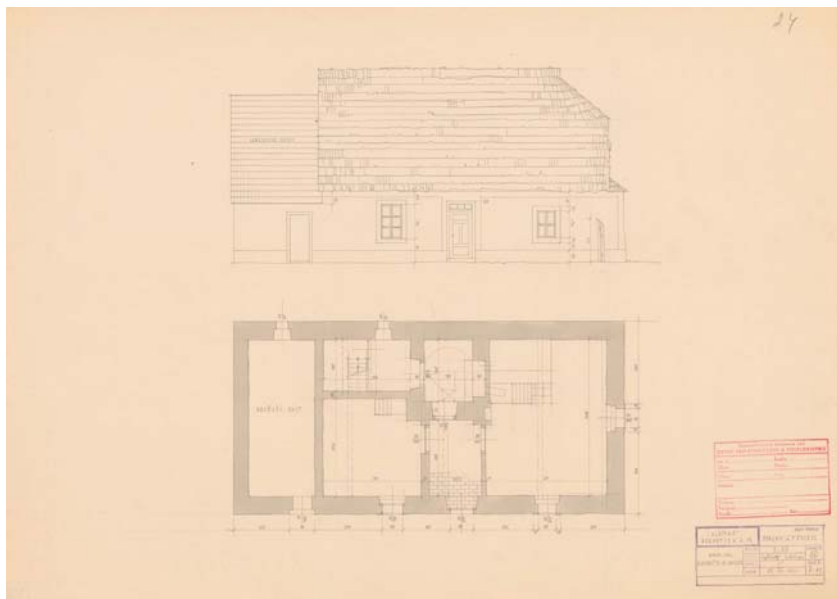
Část návsi v Sucháni, Slovensko – okres Zvolen.
Foto Václav Mencl, nedatováno – kolem 1950
(Archiv Národního muzea, fond Menclovi, stará
signatura kart. 112, levá strana část 1, negativ 237)

ZÍTEK, KORNATICE č. 13

ING. ARCH.
V. ZUBAŠTA - R. UNGER

31.-33. Obec Kornatice, okr. Rokycany, čp. 13, u Zítků, bývalá „flusárna“.

Dokumentace obsahuje technické zaměření v měřítku 1:50 – zde kresebný pohled - akvarel, vstupní průčelí a půdorys a fotografii objektu.

Autoři dokumentace: V. Kubašta a R. Unger, 1941. (EÚ AV ČR, v. v. i., fond ZA ČAVU, dokumentační sbírky)

Václav Mencl a film v archivních materiálech

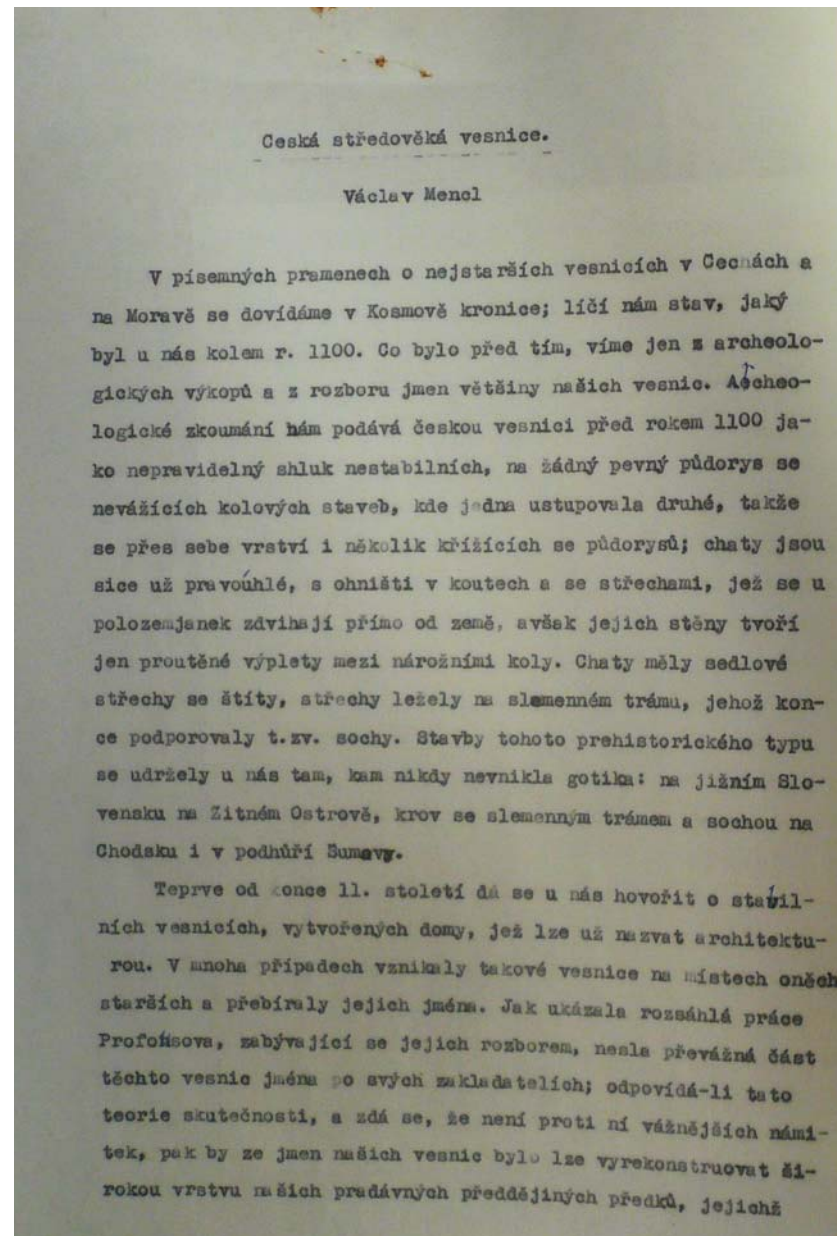
Tereza Johanidesová - Tomáš Kolich

(Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha)

Opomíjenou součástí profesní kariéry V. Mencla představuje jeho činnost v roli odborného filmového poradce výpravných historických filmů a dokumentů. Za nejstarší lze považovat scénář filmové veselohry *Noc na Karlštejně* z roku 1944 (fond: J. B. Blažíček v Archivu Národní galerie), u něhož je V. Mencl zmíněn jako poradce pro architektonické reálie. Od poloviny 50. let navazuje spolupráci s režisérem Otakarem Vávrou a podílí se na realizaci jeho husitské trilogie, mezitím se scénáristicky a konzultačně podepisuje pod dokument *Stoletá krása* (1956) o významných památkách tehdejšího Československa. Od 60. let navazuje spolupráci s Františkem Vlácilem, nepatrné stopy po této spolupráci lze najít v Národním filmovém archivu (NFA, fond Fr. Vlácil) ve formě Vlácilových poznámek a odkazů na konzultace s Menclm v podkladech k filmům *Markéta Lazarová* a *Údolí včel*. Zřejmě největší Menclův spolupodíl ve Vlácilových projektech nese námět a scénář naučné filmové série o českém středověku pod pracovním názvem *Pohledy do tmy* (NFA). Zmíněný seriál nebyl nikdy realizován, Mencl však při výběru filmových exteriérů a interiérů sehrál zásadní roli. Zmíněné archivní prameny vydávají byť zatím jen zlomkovité, ale přece jen dosud málo známé svědectví o Menclově působení v oblasti filmu.

Nákresy pokrývek hlavy u ženských kostýmů ve filmu *Markéta Lazarová* (Národní filmový archiv, fond Fr. Vlácil, kart. 17, inv. č. 269, Markéta Lazarová - výtvarná koncepce)

Václav Mencl - česká středověká vesnice, 1972 (Národní filmový archiv, fond Fr. Vlácil, sign. VII, inv. č. 416, Pohled do tmy - náměty pro TV seriál)